

פ ר ט י כ ל 3.04

מישיבת ועדת חנוך ותרבות
ביום ה' ל' מ"אב החש"מ (25.8.49)
בשעה 9.00

נוכחים: חברי הועדה:

אסף עמי
גורי ישראל
פרופ' דינבורג
א. ציזלינג
א. הכרמלי
מ.ד. לוינשטיין
ד. נצר
ש. פרסיץ - היו"ר
א. רזיאל
א. רבי

מוזמנים:

ה. שזר - שר החינוך
ב. בן-יהודה - מנהל משרד החינוך
ח. וילקנפלד - היועץ המשפטי
מ. בורשטיין - " "

סדר-היום: דיון על חוק חנוך חובה.

סעיף 12: - אחריות למתן חנוך יסודי חנם.

- (א) מתן חינוך יסודי חנם, כאמור בסעיף 11, יהיה מתפקידן המשותף של המדינה ורשויות החינוך המקומיות.
- (ב) מידת ההשתתפות של המדינה ושל כל רשות חינוך מקומית במתן חינוך יסודי חנם, כאמור, תיקבע על ידי השר, בצור שיפורסם ברשומות, לגבי כל שנה לימודים ולגבי כל רשות חינוך מקומית, לאחר התייעצות עם הרפנים.

לדעתי הפוסק האחרון בענין זה צריך להיות שר החנוך. א. הכרמלי:

אני מוכן להכניס הצעה משותפת שלי ושל מר גורי א. ציזלינג:

בענין זה.

אח סעיף 12 אני מציע לחלק ל-3: פרופ' דינבורג:

- (א) מתן חנוך יסודי חנם הוא על אחריותה של המדינה.
- (ב) ומחובתן של הרשויות המקומיות בלי יוצא מהכלל.

ז.א. במתן חנוך חנם חייבות להשתתף כל הרשויות המקומיות לפי נורמות לאחר

התיעצות עם שר החנוך ושר הפנים.

וכן להוסיף עוד סעיף (ג): (להשאיר את ענין ההשתתפות כמו שהוא)

ולוסיף: לאחר התיעצות הרשויות המקומיות

עם שר הפנים, שר הפנים יעביר לשר

החנוך ד"וח על ההתיעצות.

אני מציע לחלק את סעיף 12, כדלקמן:

מ.ד. לווינשטיין:

(א) חובת מתן חנוך יסודי חנם, כאמור בסעיף 11, חל על המדינה.

(ב) המדינה רשאית לחייב רשות חנוך מקומית להשתתף בהוצאות במתן חינוך חובה חינם.

(ג) לאחר התיעצות עם שר הפנים והמועצה המקומית תיקבע על ידי השר, בצו שיפורסם ברשומות, מידת השתתפות של המדינה ושל רשות חנוך מקומית במתן חינוך יסודי חינם, לגבי כל שנת הלימודים.

אני מצטרפת למעשה להצעתו של מר לווינשטיין. אני רוצה

גב' ר. כהן:

רק שיהיה ברור שהשתתפות המועצות המקומיות אינו

נוהג - אלא חובה. ההתיעצות צריכה להעשות בין כה וכה, כי השלטונות

המרכזיים יצטרכו לשמוע את חוות דעת השלטונות המקומיים בקשר לחנוך שינחן במקום.

בהתאם לפקודת החנוך של ממשלת המנדט, הרי ישנו מוסד

מר בורשטיין:
ממשר החנוך.

הקרוי "ועד-חנוך" בכל רשות מקומית. כל ועד חינוך

כזה יכל לשלוח נציגים לשר הפנים, או לשר החינוך בקשר לחינוך במקום,

אפשר בהחלט להפעיל עתה מחדש את ועדי החנוך האלה, כי אלה הם מוסדות

מיעצים לרשות המקומית. בוועדי החנוך האלה נשמעת דעת הרשות המקומית, דעת

שר הפנים ודעת שר החינוך. בעזרת ועדי-החנוך תיעשה ההתיעצות המוקדמת.

אשר לשאלה אם זוהי חובת המדינה, או חובת הרשות

ה. וילקנפלד:

המקומית, או חובת שחיהן - אינני מדבר על הרצוי, כי

רצוי מאד שהמדינה תשא בעול החינוך. כפי שאני מבין הועדה רוצה לחייב

שהיו שני שותפים - המדינה והרשות המקומית. הנוסח שהציע לנו מר לווינשטיין

אומר כאילו שלהלכה זהו חפקיד המדינה הנוצאה המשפטית היא, איפוא, שישנה

אפשרות של פניה לבית דין צדק במקרה שהרשות המקומית אינה ממלאה את מתן חנוך חינם לילדים, או שיש סנקציה יותר חמורה והיא - השר יכל לתח צו לפזור המועצה מבחינה יורידית (את השמוש בסנקציה הזאת אינני יכל לחאר).

אני מבין שהועדה רוצה שיחיה מנוסת בחוק שיש שני שותפים לחובה הזאת, ולא רק אחראי אחד. אני מציע, לכן, להשאיר את פסקא א' כמו שהיא. אשר להתייעצות המוקדמת (כפי שמציע מר לוינסטין) אפשר להביא את הדבר לידי בטוי בחוק.

היו"ר ש. פרסיץ: לדעתי השאלה כשלעצמה ברורה די צרכה. אני מציעה שנצביע על ההצעות ונקבע את עמדתנו.

מ.ד. לונשטיין: כפי שאני מבין ההחלטה בדבר חוק חנוך חובה חנם - זוהי החלטה הממשלה ומשום כך אני מציע להוסיף גם את ענין ההתייעצות המוקדמת, כי על הרשות המקומית מטילים את החובה לבצע את החוק הזה.

א. ציזלינג: ההצעה המשוחפת שלי ושל מר גורי מתחלקת ל-3 סעיפים. (א) החובה; (ב) האחריות; (ג) השותפים לאחריות. ז.א. (א) החובה על המדינה ועל הרשויות המקומיות; (ב) האחריות על השר; (ג) על השותפים לחלק את ההוצאות ביניהם, כדי לבצע את החוק. וזהו נוסח ההצעה:

- (א) מתן חינוך יסודי חינם, כאמור בסימן 11, הוא מחובתה של המדינה ורשויות החנוך המקומיות.
- (ב) שר החינוך והתרבות אחראי לקיומם של מוסדות החינוך, הדרושים לביצוע חוק זה, והוא יתקין את הצווים והחקנות הדרושים לכך.
- (ג) השר רשאי לחייב, בצור שיפורסם ברשומות, כל רשות חינוך מקומית לפתוח ולקיים מוסדות חינוך רשמיים לחינוך יסודי. כן רשאי השר לקבוע בצו, מדי שנה ולגבי כל רשות חינוך מקומית, את שיעור השתתפותן של המדינה ורשות החינוך המקומית בהחזקתם של מוסדות אלה.

היו"ר ש. פרסיץ: ברצוני להעיר משהו להצעה הזאת. הסעיף הזח מדבר על אחריות למתן חנוך יסודי חינם. מה שהוצע כאן - זה לא לאחריות מתן חנוך יסודי חינם, אלא אחריות לקיום

מוסדות חנוך. הראיה לכך אני רואה בסעיף ג' של ההצעה, ששם מודבר שהשר רשאי לחייב הקמת מוסדות. דבר זה פותח פתח לתביעות מאת שר החנוך להקמת מוסדות נוספים, למרות שבאותו מוסד, למשל, אפשר יהיה לקיים שתי משמרות של לימוד חינוך. לדעתי דבר זה ינוצל ע"י גורמים שונים.

ח. וילקנפלד:

למר לוינשטיין:

אין כל מניעה שיפורש בחוק בענין הטלת חובות על

רשויות מקומיות.

אני מבקש שהחלטה כאן לא תהיה על נוסחאות, אלא החלטה לגופו של ענין - החלטה על עקרונות: החנוך יהיה על המדינה בלבד - או על שני שותפים, כלומר: מועצות מקומיות והמדינה. אם זוהי הכוונה - יש איפוא לחת בטוי ברור לכך, בהצעה של מר לוינשטיין או בהצעה של מר ציזלינג. אם את מטילים את האחריות על המדינה - יש לחת לה אמצעים ומכשירים לבצוע האחריות.

הגב' ר. כהן: אני מבקשת שיהיה רשום בפרטיכל שבדבר ההתייעצות

עוד נדון אח"כ (ז.א.) עדיין לא קבוע מהו המוסד

שאתו יתייעץ השר ובאיזה אופן תבוצע התייעצות זו).

היו"ר ש. פרסיץ: לסעיף 12 (א) ישנן שתי הצעות של מר לוינשטיין ומר

ציזלינג. לדבר זה מתנגדים ה'ה אלמליח וכרמלי.

למר אלמליח ישנה הצעה נוספת לסעיף 12:

נוסח הצעת מר אלמליח: (לסעיף 12).

(א) מתן חנוך יהודי חנם, כאמור בסעיף 11, הוא מחובתה של המדינה.

(ב) מידת השתתפותן של המדינה ושל הרשויות המקומיות במתן חנוך יהודי חנם, כאמור, תקבע ע"י השר בהתייעצות עם שר הפנים ובהסכמתן של הרשויות המקומיות.

לסעיף 12 (ב) ישנה הצעה שלי ושל הגב' רזיאל.

נוסח ההצעה לסעיף 12 (ב) של הגב' פרסיץ-רזיאל:

הצעת הגב' פרסיץ-רוזיאל (לסעיף 12-ב):

מידת השתתפותן של הרשויות המקומיות והמדינה תקבע בהתייעצות עם באי-כח הרשויות ותפורסם ע"י השר בצו לגבי כל שנת הלימודים ולגבי כל רשות חינוך מקומית לאחר התייעצות עם שר הפנים ועל דעת השר וועד המנהל.

הגב' ר. כהן:
לפי הצעת מר ציזלינג - החובה על שניהם והאחריות על השר. האם אין בכך סתירה?

ח. ולסנפלד:
היועץ המשפטי

א. לי נדמה שיש אחדות דעה כאן שהאחריות חלה על המדינה והחובה משותפת לשניהם.

ב. נקודה שניה היא נקודת ההתייעצות.

ואני רואה גם נקודה שלישת והיא: הסמכות לחייב, להקים ולקיים. השאלה היא כאן לא על אחריות מוסרית, אלא על אחריות משפטית. לפי הנוסחה בהצעת החוק המונחת לפניכם יוצא שלאזרח יש שתי כתובות. הנוסחה על המתקבלה כאן על רוב חברי הוועדה היא - שלאזרח תהיה אחת ורק כתובת אחת - המדינה. ענין ההשתתפות הוא, אישוא, ענין שבין הרשות המקומית לבין הממשלה והאזרח אינו צריך לדעת דבר בענין זה, כי זה לא מעניינו.

ז. שור:
שר החינוך.
לפי הצעת מר ציזלינג, אני רואה שבענין האחריות ישנה הצעה מרחיקה לכת ואח הדבר הזה עלי יהיה להביא בפני הממשלה.

הגב' א. רוזיאל:
אחד הבטויים החזקים ביותר לקיום חוק חנוך חנם הוא שהאחריות תחול על הממשלה. אני רואה סתירה

בין הצעת מר ציזלינג לבין הצעת מר לוינשטיין דוקא בסעיף האחרון של הצעותיהם, כי בסעיף האחרון כתוב שהשר רשאי לחייב לקיים מוסד ורשאי לחבוע את מידת ההשתתפות, בו בזמן שער עכשיו היה ויכוח מה תהיה מידת ההשתתפות בין שני השותפים האלה.

א. ציזלינג:
לסדר: אני מציע קודם כל לקבוע מהי ההצעה היסודית שעליה נדון ואח"כ נעבור סעיף סעיף. אני מסכים שהניסוח הסופי יעשה אח"כ ע"י ועדה מיוחדת - ודעת ניסוח.

ה צ ב ע ה:

הצעת מר ציזלינג-גורי נתקבלה כהצעת יסוד.

הגב' ר. כהן:

אצביע בעד הצעת מר ציזלינג, אם היא תחבטא לפי הפרוש של מר וילקנפלה, היינו: א. האחריות כלפי האזרח - על המדינה; ב. האחריות הכספית - משותפת למדינה ולרשויות המקומיות.

היו"ר ש. פרסיץ:

דעת השר היא, שלפי הפרוש הזה יש חשש שאנו משחררים את הרשויות המקומיות מהחובה הזאת.

ח. וילקנפלה:

אני מבקש שוב מהועדה, כי היא תחליט כאן על עקרונות. הניסוח ימסר לידי ועדה מנסחת.

פרו"ר דינבורג:

איני מסכים להצעתו של מר וילקנפלה. בנוסחאות שהוגשו לנו ישנה גישה שונה ואנו צריכים

לדון עליהן כאן.

א. ציזלינג:

את ענין ההתייעצות אני מפריד מההצעה הזאת, מכיון שאיננו יודעים עדיין אם ועל מי תהיה האחריות.

אני מציע להצביע על נוסחאות.

ה צ ב ע ה:

הוחלט לדון בישיבה זו על נוסחאות.

ה צ ב ע ה

על סעיף (א) של הצעת ציזלינג-גורי:

סעיף א' נתקבל.

ז. שזר:
שר החנוך.

טרם שאנו נגשים לסעיפים הבאים ברצוני להעיר: בסעיף ג' של ההצעה אל נדגיש את המלה "רשאי" אלא את המלה "קובע",

אחרת זה יתן פתח להשתמטות המועצות המקומיות.

ה א ב ג ד
על סעיף (ב) - (ג) של הצעת איזולנינג-גורני.

סעיפים ב' וג' נחקבלו.

הסתייגות: לגב' ש. פרסיץ.

הסתייגות: לגב' א. רוזיאל.

היו"ר ש. פרסיץ: בטרם נגש לדיון בסעיף 13, נשמע את הסברוהיו

של ד"ר בן-יהודה בקשר לסעיף 11, בהחאם

להחלטתחנם.

נעניתי לבקשתכם והנני מביא לפניכם כמה

ד"ר בן-יהודה:

מספרים בקשר לסעיף 11. לפי ההחלטה העקרונית

של הועדה יש לבצע לא רק אצא חנוך חנם, אלא גם חובה חנוך. מכאן, שכל ילד בארץ בגיל 14-17 שלא היה לו למוד יסודי, חייב להשלים את למודיו שהחסיר במסגרת החנוך היסודי. אם נגיע להגשמת חוק חנוך חובה מתוך רצון טוב | הרי ישאר הסעיף הזה, חוץ כמה שנים כמעט קל ערך, כי לא ימצאו בארץ ילדים מבני 14 ומעלה שלא יהיה להם חנוך יסודי (מלבד עולים!). הבעיה החקציבית לגבי סעיף זה, קשה איפוא לגבי השנים הראשונות של ביצוע החוק, כי בשנים הראשונות עלינו להשלים את מתן החנוך היסודי לכל הילדים. יחן שחוק זו יבוצע בכמה שלבים : בשנה הראשונה עד אצא בני 12, ובשנה הבאה עד בני 13.

קשה לי לקבל אחריות על מספר הילדים בגיל

זה הזקוקים עדיין לחנוך יסודי. נגשתי לדבר בשתי גישות שונות ובשתיהן היו המספרים כמעט שווים ולפיכך אני מניח שהם נכונים. את המספרים קבלתי מאת הלשכה הסטטיסטית. המספרים עצמם הם משוערים.

לפי המספרים האלה יהיו בארץ בשנת תש"י

47,685 ילדים יהודים (בלי עולים) בגיל 14-17 ועד בכלל. ברור שלא כל

47 אלף ילדים אלה הם מתוסרי חנוך יסודי. בידינו נמצאים גם מספרים

של הילדים שיש להם חנוך יסודי, לפי מספר הילדים שגמרו את בתי-הספר

העממיים שלנו. את בתי הספר העממיים ברשח שלנו גמרו בשנים חש"ו; חש"ז, חש"ח, חש"ט - 20,147 ילדים. מלבד זה גמרו ילדים חנוך יסודי בבחי ספר פרטיים ותיכונים (גם אליאנס נכנס בחשבון זה) - כ-5,000 ילד. למספרים הנ"ל אני מוסיף עוד 1000 ילדים שגמרו חדרים וח"ח. כמו"כ נמצאים בעליה הנוער כ-8000 ילד בגיל 14-17. אין אנו יודעים בדיוק כמה מהם יש להם חנוך יסודי, אבל מכיון שהם ממשיכים עתה בלמודים בעליית-הנוער אני מניח שיש להם חנוך יסודי.

אנו מגיעים, איפוא, למספר כולל של 34,147 ילד שיש להם חנוך יסודי (מבי 14-17) ו-13 אלף ילד יש להנחת שאין להם חנוך יסודי.

א. ציזלינג: מה אם נערים הלומדים בבחי ספר מקצועיים ?

ד"ר ב. בן-יהודה: לבחי ספר מקצועיים לא מקבלים נערים שלא סיימו את למודיהם בבית ספר עממי, ולפיכך הם נכללים בחשבון הילדים שסיימו את בתי הספר העממיים שלנו.

המספר הזה של 13 אלף ילד מתוסרי חנוך יסודי, הם בלי ילדים עולים.

מה שנגע לעולים, הרי לפי המספרים שבידי יש לנו בגיל זה 17,482 ילדי עולים. את העולים יש לחלק לשנים: חלק הנמצא בארץ וחלק שעוד עומד להגיע עד סוף שנת חש"ט ובמשך חש"י. קשה לקבוע כמה מילדי העולים בגיל זה הם מתוסרי חנוך יסודי או לא. ישנם ילדים רבים שלמדו בחו"ל וקבלו חנוך יסודי - אלה שבאו מארצות, כגון: בולגריה, צ'כסלובקיה, ועוד, כן קבלו חנוך גם ילדים שבאו מהמחנות כי היו שם כמה בתי ספר בהם למדו הילדים עד עלותם ארצה. ברור רק דבר אחד - רובם המכריע של הילדים אין לו ידיעה בעברית.

בעיה מיוחדת במינה היא בעיה הילדים הערביים.

בגיל זה (בין 14-17) ישנם כ-10 אלפים ילדים ערביים. בשנת חש"ט נוספו לנו ילדים ערביים מחלקי הנגב והאיזור התיכוני, לפי הסכם רודוס, ועוד עומדים להחוסף. על מצב החנוך אצל הערבים ידועים לנו פרטים אלה:

ד"ר בן-יהודה: שמונה שנות למוד לא קבל אף ילד ערבי אחד ;
 בית הספר היסודי הערבי היה בן 5-6 כיחות והטוב ביותר בן 7 כיחות. כיחה
 ח' היחה כבר כחה ראשונה של בית-ספר היכוני (בית ספר כזה היה בנצרת
 ובו למדו 400 ילד, ובית ספר שני מיפה - וחו לא !).

מהילדים הערבים הזכרים בקרו בבתי הספר
 לא יותר מ-50% והם למדו בעיקר רק 4 או 5 כיחות, באופן שבכיחות ז' ח'
 למדו מעט מאד. ילדות בקרו רק 10% מהן. אם נניח שיש מספר שווה של ילדים
 וילדות (והסטטיסטיקה מראה זאת) יוצא ש-5 אלפים ילדות הן מחוסרות
 חנוך יסודי. מ-5 אלפים הילדים אני מניח ש-4000 הם מחוסרי חנוך יסודי.
 יוצא, איפוא, שבסך הכל יש לנו כ-9000 ילדים ערביים מחוסרי חנוך.

חוץ מהגישה הנ"ל לעריכת החשבון היחה לי
 גם שיטה שניה: גם נגשים השנה את חובת החנוך עד כחה ח' (ז.א. א'-ח')
 אנו משערים שישארו לנו 6000 ילדים מחוץ לכחלי בית הספר. איני מניח
 לצורך חשבון זה שהיו ילדים שעזבו את בית הספר למטה מכיחה ד'. לפי
 חשבוננו עזבו את כחה ה' כ-1500 ילד. אם נגשים את חוק החנוך א'-ז'
 ישארו לנו 4888 עוד 1500 ילד מחוסרי חנוך. אם נגשים השנה את חוק
 החנוך א-ו' יהיו עוד 1500 ילד מחוסרי חנוך. לפי חנ"ל עד גיל 14 יהיו
 לנו 6000 ילדים מחוסרי חנוך יסודי. אם נוסיף אליהם גם ילדים בגיל
 15, 16 ו-17 (ויש להביא בחשבון שהישוב בארץ היה קודם לכן יותר קטן), הרי
 נגיע בצורה זו למספר של 13 אלף ילד מחוסרי חנוך יסודי. המספר הזה
 משתווה עם המספר שקבלתי לפי השיטה הקודמת ולפיכך אני מניח שהמספר הוא
 נכון. (בסך-הכל יש לנו בבתי הספר שלנו 90 אלף ילד).

לפי החשבון שלנו עולה לנו ילד - 15 ל"י
 לשנה. 15 ל"י עבור כל ילד - ז.א. עבור 13 אלף ילד מחוסרי חנוך יסודי
 נצטרך להקציב סכום של 180 אלף ל"י.

עבור הילדים הערביים אני מחשב 10 לירות
 לכל ילד (אצלנו רמת הלמודים גבוהה יותר) ואם יש לנו 9 אלפים ילדים
 ערביים מחוסרי חנוך ז.א. עוד 90 אלף ל"י לשנה.

א"פ

אין אנו חושבים לשחרר/גורמים צבוריים
 מהשתתפות בהוצאות הנ"ל והם: הסדרות העובדיים; קואופרטיבים של העובדים

הסתדרות המזרחי; רשויות מקומיות (בעיקר עיריית תל-אביב וחיפה המקציבות סכומים לצורך זה). גם ירושלים ורחובות מקציבות סכומים - אבל הם קטנים למדי. אנו מתכוונים להמשיך לשחק את הגורמים הנ"ל בהוצאות חנוך עבור נערים ונערות בגיל 14-17. אנו מחשבים בערך ש- 55% מההוצאות יפלו על ארגונים צבאיים ו- 45% מההוצאות על חשבוננו. עוד איננו יודעים כיצד נשחק על המועצות המקומיות הערביות. אנו כתבנו כמה מכתבים למושלים הצבאיים ~~צמח~~ במחוזות הערביים והודענו בכל מקום שבתי הספר לערבים יאורגנו בכל מקום ומקום כשם שמאורגנים בתי הספר בישובי היהודים. ברור ש- 45% אחוז מההוצאות לגבי הערבים - זהו דבר פרובלמטי. אין להם כספי צבור ואיננו יודעים עוד כיצד נסדיר את החנוך עבורם.

המיכום הסופי הוא: שעבור חנוך יסודי, והשלמת

החנוך היסודי לילדים היהודים והערבים בארץ (בגיל 14-17) דרושים לנו כ- 300 אלף ל"י. כמובן שלא נוכל לבצע את התכנית הזו בבח-אחת ונצטרך לבצעה בשלבים. בשנת הש"י נצטרך להגשים רק את התכנית של חובת למוד לכתות א'-ו'.

אני מציע, כי בשנת הש"י נגשים את חוק

חנוך החובה לכל הילדים עד גיל 17 שאין להם חנוך יסודי - במסגרת של 6 כיתות; ואת חוק חנוך החובה תנ"ך - עד 6 כיתות בשנה הבאה, ובעוד שנתיים - עד 8 כיתות. סדור זה יקל כמובן על החקציב, כי הוא יפחית את ההוצאות לשנה הבאה לפחות ב- $\frac{1}{3}$.

א. ציזולינג: שאלה: האם יש לכם איזה אומדנה על ההפרשים

בין חנוך חובה, וחנוך חובה תנ"ך?

אני מזכיר למנהל מחלקת החנוך שהוא עוד חייב לי כמה תשובות בעניינים אחרים, ובעיקר ביחס למבנה החקציב.

ועוד שאלה: האם הממשלה מגשימה את ההחלטה

על איסור עבודת ילדים עד גיל 14?

הגב' ר. כהן: א. בעקבות שאלתו של מר ציזולינג, אני רוצה

לדעת אם נעשה חישוב, מה יהיו הקמוצים בחקציב

באם נבטל את הזרמים. אני עוד מאמינה שדבר כזה יהיה!

ב. מה עושה מחלקת החנוך בדבר חקיקת חוק

על איסור נשואין למטה מגיל 18?

פרופ' דינבורג:
אני מציע שלא לעמיד עתה שאלות שאינן נוגעות
לסעיף זה. אני מציע שנצביע על סוף 11'
ואח"כ נעבור לסעיף 13, ולסיים את הדיון על החוק כולו.

ד"ר בן-יהודה:
ביחס למבנה החקציב, הרי הגשתי לכם רשימה.
החקציב שהגשנו, אא בנוי על כך שהרשויות
המקומיות השתתפנה ב-45% מההוצאות.

ז. שזר - שר החנוך:
אשאל לשאלת הגב' כהן: לפי חשבון שערכנו
נראה שאין הבדל גדול בין חנוך בזרמים
וחנוך שלא לפי זרמים. יש הבדל - אבל הוא אפסי. מבחינת הפקוח אין
הדבר משנה, וכן אין הדבר משנה במקומות שישנם בתי ספר גדולים. מה
שהישוב ילך ויגדל, עם העליה, יעלה מספר הילדים בכל בית ספר ובית ספר
ואז ההבדל יקטן יותר ויותר.

היו"ר ש. פרסיץ:
האם אא הדברים האלה שאמר השר הם
מבוססים?

ז. שזר - שר החנוך:
המספרים הם משוערים, עכ"פ מההבדלים שישנם
לא נתעשר.

א. ציזלינג:
מלבד העריות, אני רואה שהגורם הראשי
בתקציב התנוך היא ההסתדרות ואני חושב
שלא נוכל השנה להגשים את התקציב הזה ב-100%.

היו"ר ש. פרסיץ:
המספרים המונחים לפנינו הם פשוטים. אני
נוכחה שיש לנו 30 אלף ילדים יהודים בארץ.
גם מבין הילדים העולים אני מניחה שרובם הם מחוסרי חנוך יסודי, כי בשנות
המלחמה לא יכלו ללמוד באופן סדיר, גם אם לא היו במחנות. אם צא נרצה
להיות אופטימיסטים אנו צריכים להביא בחשבון שא יש להבטיח חנוך טובה
ל-20 אלף ילדים (כולל עולים) לפי 15 ל"י - אנו מקבלים את המספר
300 אלף ל"י. (אני משערת שהמספר 15 ל"י לילד הוא נכון, משום שהענייני

גם בעיריית חל-אביב כמה לפי חשבונם עולה ילד - והמספר הוא למעלה מ-15 ל"י) (ציזלינג: לפי תקציב ההסתדרות עולה ילד 11 ל"י). לרעתי שאלה השתתפות הערבים בחנוך היא רצינית - לפחות לשנים הראשונות, בפרט מאחר שאמצא שלערבים אין שותפים שיוכלו לעזור לאזן את תקציב החנוך. הבעיה היא רצינית וכיצד חושב משרד החנוך לסדר את הדבר ?

ד"ר בן-יהודה: אם ההסתדרות תסתייג, למשל, משהשתתף בחקציב החנוך - אנו נעמוד בפני מעצור וחוסר יכולת להגשים את תכניתנו.

אנו עומדים לדרוש מהממשלה תקציב של 100 אלף ל"י להגשמת החוק הזה. (דרושים לנו 300 אלף ל"י לפי המספרים שהגשתי לכם קודם, אולם אנו מביאים בחשבון גם את השתתפות הגורמים האחרים).

ה ח ל ט ה: על סעיף 11 הוחלט להצביע בישיבה שתקיים הערב בשעה 9.00.

כמו"כ הוחלט להמשיך עתה בדיון על סעיף 13.

סעיף 13 - זכות הורים להגדרה עצמית:

(א) מי שממלא חובת רישום ילד המוטלת עליו לפי סעיף 7, רשאי להצהיר, בשעת הרישום, על רצונו שהילד ילמד במוסד חינוכי רשמי לחינוך יסודי הנמנה עם זרם מוכר מסויים או במוסד חינוכי רשמי בלתי זרמי לחינוך יסודי.

(ב) השר רשאי לחייב, בצו, רשות חינוך מקומית או רשויות חינוך מקומיות אחדות במשותף לפחות ולקיים מוסד חינוכי רשמי לחינוך יסודי מזרם מוכר מסויים, או מוסד חינוכי רשמי בלתי זרמי לחינוך יסודי, לפי רצון הורי הילדים הגרים בתחום השיפוט של אותה רשות חינוך מקומית או אותן רשויות חינוך מקומיות. הוראות מפורטות בנוגע למתן צווים לפי סעיף קטן זה ייקבעו בחקנות.

אני מציע את השנויים הבאים:

א ציזלינג:

בסעיף 13 סעיף קטן א':

(א) למחוק את המלה "רשאי להצהיר" ולכתב "יצהיר".
בשורה האחרונה אני מציע למחוק את כל הפסוק החל מהמלים "או במוסד חינוכי רשמי...."

בסעיף 13 סעיף קטן ב':

(ב) למחוק את אותן המלים כנ"ל "או מוסד חינוכי..."

אני מוסיף עוד סעיף קטן ג' לסעיף 13:

(ג) לקראת שנת הלימודים תש"י ותשי"א יקיים משרד החינוך הרשמה כל הילדים שבגיל החינוך היסודי וההורים יצהירו בשעת הרישום מה הזרם החינוכי אצו הרצוי להם לחינוך ילדיהם. משרד החינוך יפעל להגשמת סדור עניני החינוך לילדים לפי רצון ההורים, כפי שחובע בהרשמה לשנת הלימודים תש"י וישלים את הסידור, ובמידה שיהיה הכרח בדחיה חלקית לשנת הלימודים תשי"א.

בהצעתי זו אני מבקש לתקן את העוול שנעשה להורים שלא יכלו במשך כל השנים למסור את הילדים לזרם החינוכי הרצוי להם, ומשום כך אני מוסיף את סעיף ג' לסעיף 13.

אני בקשתי במקום המלים "רשאי להצהיר" אה לכתוב רק "יצהיר" - כי זו תהיה חובתו של כל אב בשעה שהוא ימלא את השאלון.

פרופ' דינבורג: אני מציע להוסיף לסעיף 13 סעיף ג' שבו יהיה כחוב:

" בחי ספר העומדים מחוץ לזרמים, בין שהם קיימים ובין שעוד יתווספו, לגבי חינוך חנם - דינם יהיה כדין בחי הספר הזרמיים".

חוק החינוך מחייב עזרה ממשלתית לבחי ספר שנכללים באחד מ-4 הזרמים. אם בחוק זה מדובר גם על בית-ספר בלחי זרמי רשמי, אז מדוע לקפח את אותם ההורים שירצו לשלוח את ילדיהם לבית ספר רשמי בלחי זרמי ?

הגב' א. רוניאל: לפי הצעתו של פרופ' דינבורג יוצא שאנו צריכים

בכל זאת להכיר בזרם הבלתי זרמי.

א. ציזלינג: במקום "רשמי בלתי זרמי" אפשר לומר: "מוכר".

י. גורי: אם כן אני מציע: "מוסד חינוכי מוכר לחנוך

יסודי". ז.א. בסוף סעיף קטן א' נכתב:

"או במוסד חינוכי מוכר לחנוך יסודי".

אם נאמר מוסד חינוכי "מוכר" ע"י כך אין

אנו שוללים את זכות אגף הקיום של בתי ספר כאלה, אבל הם לא יהנו מתמיכה ממשלתית, כי לפי החוק הממשלה תומכת רק בבתי ספר שמאחד מ-4 הזרמים. מה יהיה לפי ההגדרה הזאת מוסד ~~ממשלתי~~ רשמי?

ה. וילקנפלד: מוסד רשמי - פרושו מוסד מוחזק בכספי הצבור

(המדינה והרשויות המקומיות).

י. גורי: אני רוצה שגם מבית ספר "מוכר" לא חשלל

הזכות של תמיכה מאת הממשלה, כפי שנהנה

ממנה בית ספר רשמי.

א. ציזלינג: אני אסכים לדעתם של פרופ' דינבורג וה' גורי

אם יקבלו את הפרוש הבא להבדל שבין מוסד

רשמי לבין מוסד מוכר, והוא:

מוסד רשמי - בית ספר מאחד הזרמים החייב לקבל תמיכה מהממשלה ב-100%

בהתאם לחוק.

מוסד מוכר - מוסד המוכר כמוסד חינוכי למחן חינוך יסודי, והשר יכל

להחליט אם לחת לו תמיכה או לו לחת, עכ"פ - הוא אינו חייב

לחת.

מר גורשטיין: אם נמחוק את המלים "בלתי זרמי" מה יהיה על

בתי הספר של הערבים? ומצד שני אם נקבל את

המונח "מוכר" עבור בתי ספר כאלה, יוצא לפי פירושו של מר ציזלינג,

שבתי ספר אלה לא ~~אחראים~~ יהיו רשמיים, אך והממשלה לא חתיה תייבת

לתמוך בהם?

י. גורי:

אני מבקש להסיר את הצעתו של מר ציזלינג
בדבר הוספת פסקה ג' לסעיף 13. הסיפא של
סעיף ב' כפי שהוצע בחוקמבטא כבר את הדברים הנאמרים בסעיף הנוסף שהוצע
על ידי מר ציזלינג.

א. ציזלינג:

סעיף זה הוא אקטואלי לגבי השנה הזאת.

אצא"היו"ר ש. פרמיץ:

אני רוצה למסור כאן אצא הודעה בשם הסיעה
שלי בוועדה:

בדברי הממשלה, בפתיחת הכנסת, נאמר שהזרמים
הקיימים בחינוך לא יקופחו והאוטונומיה שלהם שמורה. הסיעה שלנו תומכת
בבית הספר הכללי, אבל לצורך החוק היה הכרח להכניס את בית הספר הכללי
באחד מ-4 הזרמים. אנו שוללים למעשה שבית הספר הכללי שייך לאיזה זרם,
וכשאנו פתחנו את בית הספר הכללי היה זה מחוץ כוונה שהוא יעמד מעל לזרם
המפלגתי. עם הכנסת ההצעה הזו של זרם בלתי זרמי - אנו ראינו בכך התנגשות
בבית הספר הכללי והחלטנו להוציא. אני רואה שישנה עכשיו כוונה להכניס
מושגים אחרים בקשר לאצא לסוגי בחי הספר. ברור לכולנו שבית ספר רשמי
לפי החוק, הוא אחד מבחי הספר הנכללים באחד מ-4 הזרמים האלה. אשר לבית
הספר "המוכר" אני רואה אותו כמוסד שהילדים הלומדים בו ממלאים את חובת
החינוך היסודי - אבל איני חושבת שהוא צריך ליהנות מתמיכת הממשלה. אחרת,
אנו נקפה ע"י כך את בית הספר הכללי, אשר לצורך חוק זה הוא נכלל באחד
בארבעת הזרמים המוכרים, ואי אפשר לחת לבית הספר "המוכר" מעמד של בית
ספר "רשמי".

זו היתה הודעתי בשם הסיעה שלי.

כמו"כ רציתי למסור כאן, שמר הררי מבקש
זכות הסתייגות, בשם סיעת הפרוגרסיבים שאינה מיוצגת אצא בוועדה זו,
בקשר לחוק זה. מר אא הררי מבקש מהוועדה לאשר לו זכות זו.

ד. נצר:

לדעתי יכל מר הררי למסור את זכות ההסתייגות
הזו לאחד מחברי הוועדה הקרובים לסיעתו. לדעתי
אין ליצור תקדים ולמסור זכות הסתייגות לחברים שאינם חברי הוועדה.

היו"ר ש. פרסיץ:

לגב' רוזאל ולגב' כהן (וכן למר אש חררי)
ישנה הצעה מרתיקה לכת - למחוק בכלל את

סעיף 13.

י. גורי:

לדעתי סעיף 13 הוא תוצאה מהמונחים
של החוק, כפי שהתבטא בפרק הראשון שלו.

ח. וילקנפלד:

בפרק הראשון של החוק הזה מדובר על ארבעת
הזרמים, ובשום סעיף אחר של החוק לא
מזכירים את העניין הזה. ההגיון מחייב, איפוא, שבסעיף 13 ידובר
על ביצוע החינוך לפי הזרמים. אם נמחק את סעיף 13 - פרושו של דבר
שאנו מוציאים מהחוק את ענין הזרמים.

א. רוזאל:

מראש התנגדתי לענין הזרמים, ודרישתי
לבטל את הסעיף הזה - זוהי תוצאה הגיונית
מהדרישה הראשונה שלי. גם בפרק הראשון דרשתי להכניס את המונח "בית-ספר
ממלכתי" או כל מונח אחר - אבל לא בית ספר זרמי.

אני מבקשת זכות הסתייגות לסעיף זה.

ח. וילקנפלד:

ברצוני להדגיש שהחוק הזה איננו מדבר
על זכות למוד חנם, אלא ולא על חובת לימוד !
כאן דברו על מוסדות מוכרים ז.א. שמוסד מוכר אינו נכנס לחחום של חוק זה,
כי החוק מדבר על חנוך חנם ולא על חנוך חובה, ויש להביא בחשבון את העובדה
הזו.

י. גורי:

מלבד המוסדות שנכללו ב-4 הזרמים, ישנם עוד
מוסדות חנוך (למשל: בקריית מוצקין) שלא נכללים
באחד מארבעת הזרמים - האם לא תהיה זכות להחזקה מטעם המדינה ?

א. הכרמלי:

אם הממשלה תתמוך בבית ספר כמו בית הספר
בקריית מוצקין, מה נעשה אם יבואו הורים
הגרים בלוד או ברמלה וידרשו לעצמם בית ספר מיוחד משלהם ? ע"י כך ממילא
יווצר בית הספר הבלתי-זרמי, ועליו התווכחנו די.

ח. וילקנפלד:

אם החקבל החלטה שאין תמיכה ממשלתית, אלא לבתי ספר הנכללים ב-4 הזרמים יוצא, איפוא, שלא נשאר כל פתח בחוק עבור החנוך הערבי, כי החנוך הערבי אינו נכלל באף אחד מארבעת הזרמים הנ"ל. אם נכתב בחוק "יצהיר" במקום "רשאי להצהיר" יוצא שהאב חייב לרשום את ילדו לאחד מבלי הספר הנ"ל. אם יהיה כתוב "רשאי להצהיר" - אם כן איזה מוסד רשמי נחן לילדים הערביים ?

ע. אסף:

אם כן צריך לפרש בחוק שההגדרה הזו אינה נוגעת לבתי הספר הערביים. במקום זאת צריך להכניס בחוק שישנם כאן שני סוגי בתי ספר: בתי ספר ששפת הלימודים שלהם היא עברית, ובתי ספר ששפת הלימודים שלהם היא ערבית.

א. הכרמלי:

מוטב שלא נדבר על בית ספר יהודי ובית ספר ערבי, זה לא רצוי לנו מכמה בחינות. בקשר לערבים אפשר לפתור את הבעיה ע"י: בית ספר רשמי, או בית ספר מוכר.

א. רוזיאל:

אם נכניס לחוק את ענין השפות - זה יתן מקום לדרישה בדבר בתי ספר בשפות אחרות מחוץ לעברית וערבית - וזה לא רצוי לננוץ (אנגלית, אידיש, ועוד).

פרופ' דינבורג:

מכל הויכוחים הנ"ל יוצא, כפי שאני הצעתי בתחילה, שהחוק יכיר באפשרות של קיום בתי-ספר שמחוץ לארבעת הזרמים. אני מציע להשתמש במונח "בית ספר רשמי".

ה ח ל ט ה: ההחלטה על סעיף זה תחקיים בישיבת הערב בשעה 9.00

ה ח ל ט ה: הוחלט שיו"ר הוועדה חודיע בכתב ליו"ר הכנסת

כי הוועדה עומדת לסיים בשבוע הבא את עבודתה בקשר לחוק החנוך, ומבקשת להעמיד את הסעיף הזה לסדר יומה של מליאת הכנסת בסוף השבוע הבא !

הישיבה ננעלה בשעה 12.00